

POSTANOWIENIE

Dnia 17 czerwca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Grela (przewodniczący)

SSN Beata Janiszewska (sprawozdawca)

SSN Kamil Zaradkiewicz

w sprawie z powództwa D. G. i G.G.

przeciwko (...) Bank S.A. w W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 17 czerwca 2021 r.,

zażalenia strony pozwanej na wyrok Sądu Okręgowego w W.

z dnia 9 lutego 2021 r., sygn. akt XXVII Ca (...),

**oddala zażalenie, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym sprawę.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 9 lutego 2021 r., zapadłym w sprawie o zapłatę związanej z tzw. kredytem frankowym, Sąd Okręgowy w W., na skutek apelacji powodów D.G. i G.G. oraz pozwanej (...) Bank S.A. w W., oddalił apelację pozwanej (punkt I wyroku) oraz w części uchylił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego, przekazując temu Sądowi sprawę do ponownego rozpoznania (punkt II wyroku).

Sąd Okręgowy wskazał, że doszło do nierozpoznania istoty sprawy, uzasadniającego zastosowanie art. 386 § 4 k.c. Sąd pierwszej instancji ograniczył się bowiem do stwierdzenia abuzywności jednego z postanowień łączącej strony umowy kredytu hipotecznego, lecz nie udzielił w tym zakresie powodowi ochrony prawnej, a ponadto nie przeprowadził analogicznej oceny w stosunku do innych, bliżej określonych postanowień umowy.

Pozwana wniosła zażalenie na punkt II wyroku Sądu Okręgowego, zarzucając naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. przez błędne stwierdzenie, że w sprawie doszło do nierozpoznania istoty sprawy, podczas gdy Sąd pierwszej instancji wyczerpująco odniósł się do materialnej podstawy powództwa. Zdaniem pozwanej, Sąd Okręgowy przez uchylenie zaskarżonego apelacją wyroku dopuścił się także naruszenia art. 316 § 1 k.p.c., który zobowiązuje sąd do oceny dochodzonego roszczenia według stanu z chwili zamknięcia rozprawy. Skoro bowiem postępowanie pierwszoinstancyjne zakończyło się w październiku 2017 r., to, wbrew stanowisku Sądu Okręgowego, nie mogła być przez Sąd Rejonowy uwzględniona wykładnia prawa przyjęta w wyroku TSUE z 3 października 2019 r., C-260/18.

W odpowiedzi na zażalenie powodowie wnieśli o jego oddalenie oraz zasądzenie od pozwanej na ich rzecz kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie podlegało oddaleniu jako niezasadne.

Na wstępie należy przypomnieć, że w postępowaniu wywołanym zażaleniem, o którym mowa w art. 394¹ § 1¹ k.p.c., ocenie podlega jedynie prawidłowość zakwalifikowania przez sąd drugiej instancji określonej sytuacji procesowej jako odpowiadającej powołanej przez ten sąd podstawie orzeczenia kasatoryjnego. Ocena ta nie obejmuje natomiast ani merytorycznego stanowiska prawnego sądu drugiej instancji, ani prawidłowości zastosowania przepisów prawa procesowego, które nie odnoszą się do kwalifikacji powstałej sytuacji procesowej w kontekście przesłanek z art. 386 § 4 k.p.c. Oznacza to, że Sąd

Najwyższy kontroluje jedynie, czy rzeczywiście doszło do nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy, albo czy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, ewentualnie, w związku z art. 386 § 2 k.p.c., czy w sprawie wystąpiła nieważność postępowania (postanowienia Sądu Najwyższego z: 22 listopada 2013 r., II CZ 79/13, 24 stycznia 2014 r., V CZ 87/13, 22 lipca 2015 r. I UZ 6/15, 26 lutego 2021 r., I CZ 88/20). Na kierunek rozpoznania zażalenia nie mogła zatem wpłynąć, przytaczana przez obie strony postępowania, argumentacja związana z merytoryczną oceną zasadności i metody ustalenia ewentualnej wysokości roszczeń powodów.

Odnosząc się do przytoczonej przez Sąd Okręgowy podstawy wydania w sprawie orzeczenia o charakterze kasatoryjnym, należy wskazać, że nierozpoznanie istoty sprawy rozumiane jest jako szczególna postać wadliwości rozstrzygnięcia, polegająca na wydaniu orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź na zaniechaniu zbadania materialnej podstawy żądania lub oceny merytorycznych zarzutów strony przy bezpodstawnym przyjęciu, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (postanowienia Sądu Najwyższego z: 23 września 1998 r., II CKN 897/97 oraz 26 lutego 2021 r., I CZ 88/20).

Nierozpoznanie istoty sprawy ma miejsce także w razie dokonania przez sąd pierwszej instancji oceny prawnej żądania bez ustalenia podstawy faktycznej, co wymagałoby czynienia istotnych ustaleń po raz pierwszy w instancji odwoławczej; respektowanie uprawnień stron wynikających z zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego uzasadnia w takich wypadkach uchylenie zaskarżonego orzeczenia (postanowienia Sądu Najwyższego z: 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, 23 września 2016 r., II CZ 73/16, 8 marca 2017 r., IV CZ 126/16, 8 marca 2017 r., IV CZ 130/16 oraz 26 lutego 2021 r., I CZ 88/20).

Standard kontroli abuzywności postanowień umownych, dokonywanej na podstawie art. 385¹ k.c., należy ustalać z uwzględnieniem Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków

w umowach konsumenckich (Dz.U. UE. L. z 1993 r. Nr 95, str. 29 z późn. zm.). Wykładnia przepisów tej dyrektywy, dokonywana przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej: TSUE), nie stanowi zmiany „stanu rzeczy” w rozumieniu art. 316 § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy nie naruszył więc tego unormowania, lecz wskazał jedynie na prawidłową, w jego ocenie, wykładnię przepisów prawa materialnego. Wsparcie tej oceny stanowiskiem TSUE, zajęтым już po wydaniu wyroku przez Sąd Rejonowy, stanowiło jedynie element wzmacniający argumentację Sądu Okręgowego.

Przechodząc do oceny zarzutu naruszenia art. 386 § 4 k.p.c., należy wstępnie zauważyć, że ocena abuzywności postanowień umownych powinna każdorazowo następować z urzędu – *ex officio*. Sąd Rejonowy był więc zobowiązany, zwłaszcza wobec określonego sposobu sformułowania powództwa, do zbadania pod kątem zastosowania art. 385¹ k.c. wszystkich postanowień umowy kredytu łączącej powodów z pozwanym bankiem. W analizowanej sprawie kwestia ta uzyskała wymiar tym bardziej oczywisty, że powodowie już w pozwie wskazali na konkretne postanowienia umowy jako, w ich ocenie, niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ k.c. Analiza uzasadnienia orzeczenia Sądu Rejonowego prowadzi jednak do wniosku, że Sąd ten nie dokonał oceny wszystkich postanowień, które łącznie z postanowieniem uznanym przezeń za abuzywne konstituowały ważką część umowy kredytu, kształtującą jego istotę jako kredytu indeksowanego do waluty obcej (franka szwajcarskiego).

Badanie postanowień umownych pod kątem ich ewentualnej abuzywności wymaga stosownej precyzji i klarowności, także z uwagi na rodzaj sankcji wiążącej się z uznaniem, że dane postanowienia umowne mają niedozwolony charakter. Postanowienia, o których mowa w art. 385¹ § 1 k.c., nie wiążą bowiem konsumenta, przy czym skutek niezwiązania następuje z mocy samego prawa (*ex lege*) i od chwili zawarcia umowy (*ex tunc*). Tymczasem Sąd Rejonowy wyjaśnił pokrótce, dlaczego jedno z postanowień umowy ocenił jako abuzywne, lecz nie zawarł w uzasadnieniu swego wyroku treści świadczących o objęciu odpowiednim badaniem także pozostałych postanowień umowy. Ogólne uwagi Sądu pierwszej instancji, niezwiązane wprost z postanowieniami ujętymi w konkretnych jednostkach redakcyjnych umowy, nie mogą zostać uznane

za przejaw należytej, rzeczywistej kontroli abuzywnego charakteru zakwestionowanych przez powodów, oznaczonych w pozwie postanowień umownych.

Zasadniczo niepełna ocena prawna roszczenia będącego przedmiotem sporu nie stanowi o nierozpoznaniu istoty sprawy, gdyż w modelu apelacji pełnej uchybienia tego rodzaju powinny być naprawione przez sąd drugiej instancji. Sąd Okręgowy trafnie wskazał jednak, że *in casu* niedostatki oceny prawnej dokonanej przez Sąd Rejonowy zdeterminowały konieczność wydania orzeczenia kasatoryjnego. Istota analizowanej obecnie sprawy sprowadza się bowiem nie tylko do zbadania abuzywności poszczególnych postanowień (choć i to nie zostało w pełnym zakresie przeprowadzone przez Sąd Rejonowy), lecz do tego, czy postanowienia te, odczytywane łącznie, w razie ich abuzywności powodują stan, w którym umowa nie mogłaby nadal wiązać stron w pozostałym zakresie. Ocena taka musi być przeprowadzona całościowo, gdyż wymaga uwzględnienia wpływu wszystkich niedozwolonych postanowień umownych na byt stosunku zobowiązaniowego. W zależności od kierunku odpowiedzi na postawione wyżej pytanie, konieczne staje się także rozstrzygnięcie o dalszych konsekwencjach prawnych zaistniałego stanu. W związku z tym nieuchylenie wyroku Sądu Rejonowego w odpowiedniej części, a w konsekwencji nieprzekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, skutkowałby pozostawieniem rozstrzygnięcia o istocie sprawy wyłącznie w gestii Sądu Okręgowego, co godziłoby w zasadę dwuinstancyjności postępowania.

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., a orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego pozostawił, zgodnie z art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i art. 394¹ § 3 k.p.c., sądowi, który wyda orzeczenie kończące postępowanie w sprawie.

ke